

รายงานวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง

“เครื่องประดับแห่งการเจริญมรณานุสติ”

Contemplation on Death Jewellery

โดย

อาจารย์ ทศน์ฐรชง ศรีกุลกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สุภาวี ศิรินคราภรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณวิภา สุเนตต์ตา

อาจารย์ วินิตา คงประดิษฐ์

ภาควิชาออกแบบเครื่องประดับ

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากกองทุนวิจัย คณะมัณฑนศิลป์ พ.ศ. 2558

เครื่องประดับแห่งการเจริญมรณานุสติ¹

ทัศนฐรสขง ศรีกุลกรณ²

สุภาวี ศิรินคราภรณ³

วรรณวิภา สุเนตต์ตา⁴

วินิตา คงประดิษฐ์⁵

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ “เครื่องประดับแห่งการเจริญมรณานุสติ” ต้องการนำเสนอ สุนทรียภาพของเครื่องประดับกับธรรมะที่เกี่ยวข้องกับความตาย ซึ่งคุณค่าของเครื่องประดับร่วมสมัย ชุดนี้จักมีความสมบูรณ์อยู่ตรงที่มนุษย์ได้สวมใส่ศิลปะแห่งชีวิต มุ่งเน้นการเจริญมรณานุสติเป็นคติ ดำเนินการและเป็นข้อปฏิบัติในการออกแบบสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะของ ความงามในความสูญเสีย การเตือนสติแก่ผู้สวมใส่ ให้ตระหนักรู้ถึงความดับสูญ พลัดพราก ล่วงลับ หรือตายจากอย่างมีสติ และตั้งมั่นในความไม่ประมาท อาจเป็นด้วยการนำวัสดุที่จากสังขาร สมบัติ หรือพิธีกรรม วิธีการใช้สวมใส่ที่แฝงกุศโลบาย รวมถึงการสร้างสรรค์รูปแบบเครื่องประดับจากปรัชญา พุทธศาสนา ฯลฯ ซึ่งแนวความคิดสร้างสรรค์ตามที่กล่าว สามารถฝึกฝนกระบวนทัศน์และจิตใจของผู้ ที่ได้สัมผัสหรือสวมใส่ผลงานเครื่องประดับชุดนี้ ดังนั้น เครื่องประดับจักเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีความงดงามที่แท้จริงบ่งบอกนัยน์ที่เป็น “สุนทรียธรรมแห่งการสร้างสรรค” สร้างเสริมความเข้าใจความ จริงที่ชีวิตมีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ไม่มีสิ่งใดเป็นของเราและไม่มีสิ่งใดคงทนถาวร

คำสำคัญ: 1. มรณานุสติ 2. ความเชื่อ 3. สติ 4. วัฒนธรรม 5. เครื่องประดับ.

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับสนับสนุนจากคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ ประจำ ที่อยู่ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 31 ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขต พระนคร กรุงเทพฯ 10200

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อยู่ 31 ถนนหน้าพระลาน แขวง พระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 เบอร์โทรศัพท์ 0897425213 อีเมล pearvee@yahoo.com

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อยู่ 31 ถนนหน้าพระลาน แขวง พระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

⁵ อาจารย์ ประจำคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่อยู่ 31 ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขต พระนคร กรุงเทพฯ 10200

Contemplation on Death Jewellery

Tataroschong Sreekullkorn⁶

Supavee Sirinkraporn⁷

Vanwipa Suneta⁸

Winita Kongpradit⁹

Abstract

The study of “Contemplation on Death Jewellery” is represented the beauty of death through the art of adornment. Contemporary jewellery’s value will be strengthened by human’s body that adorned the art emphasizing the contemplation of life and death. Thus, the beauty of lost is a reminder to the wearer of “nothing is eternal”. The jewelry is communicated through remains, possessions or rituals with the adorn process that created from Buddhist philosophy. In conclusion, the path to enlightenment may be suggested through the form of “Contemplation on Death Jewellery” in itself.

Key Words: 1. contemplation. 2. Belief. 3. Consciousness. 4. Culture. 5. Jewellery.

---

⁶ Lecturer at Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Address : 31 Napralan Road, Prabarommaharajchawang, Bangkok, Thailand

⁷ Associate Professor, Ph.D at Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Address : 31 Napralan Road, Prabarommaharajchawang, Bangkok, Thailand. E-mail : pearvee@yahoo.com

⁸ Assistant Professor, Ph.D at Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Address : 31 Napralan Road, Prabarommaharajchawang, Bangkok, Thailand

⁹ Lecturer at Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Address : 31 Napralan Road, Prabarommaharajchawang, Bangkok, Thailand

บทนำ

มนุษย์มีวัฒนธรรมการใช้ศิลปะเครื่องประดับมาช้านาน วัฒนธรรมดังกล่าวได้ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดี ไม่ว่าจะเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศแถบตะวันตก เช่น อียิปต์ กรีก โรมัน ไปจนถึงยุคสมัยใหม่ หรือแม้แต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ย้อนมาจากยุคทวารวดี ยุคสุโขทัย ล้านนา ยุชยาสืบต่อมาเป็นมรดกล้ำค่ายังยุครัตนโกสินทร์ ทำให้มนุษย์รุ่นหลังได้ทราบถึงสมบัติทางสุนทรียะของจิตวิญญาณแห่งอารยธรรม ภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์วัตถุอันเป็นสิริมงคลต่อร่างกาย รวมถึงการประดิษฐ์อย่างประณีตด้วยทักษะฝีมือและเทคนิคที่ลึกซึ้งของบรรพชน เราจึงเห็นได้ว่า นับตั้งแต่อดีตเครื่องประดับมีจุดมุ่งหมายเพื่อการบอกเล่าถึงสถานภาพ บารมี หรือฐานันดรศักดิ์ ต่อมาเมื่อสังคมไทยเจริญก้าวหน้าพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับยุคสมัย เครื่องประดับก็พัฒนารูปแบบและประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างไปจากเดิมมากมายเช่นกัน หากคุณค่าของเครื่องประดับที่ดีจะส่งเสริมประโยชน์ใช้สอยทางด้านร่างกายและส่งเสริมคุณค่าทางด้านจิตใจ

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของเครื่องประดับในปัจจุบันที่มีความหลากหลายตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เครื่องประดับส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับผูกพันกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เกือบทั้งสิ้น ส่วนเครื่องประดับที่เกี่ยวข้องกับคนตายนั้น มีรูปแบบที่ค่อนข้างน้อย เหตุผลที่อ้างถึงเครื่องประดับกับความตายนี้ มีส่วนสำคัญต่อพวกเราในฐานะมนุษย์อยู่น้อย เราสามารถพบเห็นเครื่องประดับลักษณะดังกล่าวในรูปแบบของวัตถุแห่งการระลึก วัตถุแทนตัวบุคคล และวัตถุในฐานะเครื่องรางสักการะ เป็นต้น ตัวอย่างผลงานเครื่องประดับที่เกี่ยวข้องกับความตาย ได้แก่ หน้ากากทองคำและเครื่องประดับที่สวมใส่ไว้บนร่างไร้วิญญาณของกษัตริย์ ฟาโรห์แห่งอียิปต์ ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงสถานภาพและตัวตนของพระองค์ เครื่องประดับในสมัยศตวรรษที่ 19 ที่ผู้คนมักนิยมเก็บรักษาชิ้นส่วนจากสังขารผู้ที่จากไปในรูปแบบเครื่องประดับเพื่อใช้แทนตัวบุคคล หรือการที่นักโบราณคดีค้นพบเครื่องประดับที่ทำจากกระดาดอันเป็นสมบัติของบรรพบุรุษที่ล่วงลับ สื่อสารให้เห็นถึงความรักที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อผู้ที่จากไป นิยมฝังรวมอยู่ในหลุมฝังศพ ณ บริเวณที่ราบทาริม เป็นอาณาเขตหนึ่งของเส้นทางสายไหม ตลอดจน เครื่องประดับของชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่มักพบได้ในหลุมฝังศพ ซึ่งผู้คนในชุมชนมีความเชื่อว่าเครื่องประดับจะติดตามไปรับใช้ชีวิตใหม่ของผู้ตายในโลกข้างหน้า จากตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เราตระหนักได้ว่า เครื่องประดับแห่งความตาย มิได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาเพียง

เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงความโศกเศร้าต่อการพลัดพรากจากคนที่รักแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนให้ผู้ที่ยังมีชีวิตรับรู้ถึงคติของการมีชีวิตเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตสืบต่อไป

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ “เครื่องประดับแห่งการเจริญมรณานุสติ” จึงต้องการนำเสนอสุนทรียภาพของเครื่องประดับกับธรรมะที่เกี่ยวข้องกับความตาย ซึ่งคุณค่าของเครื่องประดับร่วมสมัยชุดนี้จึงมีความสมบูรณ์อยู่ตรงที่มนุษย์ได้สวมใส่ศิลปะแห่งชีวิต มุ่งเน้นการเจริญมรณานุสติเป็นคดีดำเนินการและเป็นข้อปฏิบัติในการออกแบบสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะของความงามในความสูญเสีย การเตือนสติแก่ผู้สวมใส่ ให้ตระหนักรู้ถึงความดับสูญ พลัดพราก ล่วงลับหรือตายจากอย่างมีสติ และตั้งมั่นในความไม่ประมาท อาจเป็นด้วยการนำวัสดุที่จากสังขาร สมบัติหรือพิธีกรรม วิธีการใช้สวมใส่ที่แฝงกุศโลบาย รวมถึงการสร้างสรรค์รูปแบบเครื่องประดับจากปรัชญาพุทธศาสนา ฯลฯ ซึ่งแนวความคิดสร้างสรรค์ตามที่กล่าว สามารถฝึกฝนกระบวนทัศน์และจิตใจของผู้ที่ได้สัมผัสหรือสวมใส่ผลงานเครื่องประดับชุดนี้ ดังนั้น เครื่องประดับจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีความงามที่แท้จริงบ่งบอกนัยที่เป็น “สุนทรียธรรมแห่งการสร้างสรรค์” สร้างเสริมความเข้าใจความจริงที่ชีวิตมีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ไม่มีสิ่งใดเป็นของเราและไม่มีสิ่งใดคงทนถาวร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ผลงานวิจัยการศึกษาข้อมูลระหว่างปรัชญาพุทธศาสนา “มรณานุสติ” และการแสดงออกด้วยมิติทางสุนทรียะ เพื่อสังเคราะห์ให้เกิดแนวทางการออกแบบสร้างสรรค์ ที่มุ่งเน้นการสร้างคามตระหนักและระลึกถึงความตายโดยไม่ประมาทแก่ผู้สวมใส่
2. ต้นแบบผลงานออกแบบเครื่องประดับ สามารถสื่อสารให้เห็นถึง “สุนทรียธรรม” โดยสร้างความสอดคล้องกับรสนิยมและชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน

วิธีการวิจัย

1. วิจัยแนวทางการออกแบบเครื่องประดับ สู่เทคโนโลยีการผลิตเครื่องประดับที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน และแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย รายละเอียดของวิธีการวิจัย ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลของปรัชญาพุทธศาสนาและสุนทรียศาสตร์ ประกอบด้วย

- ความหมายของการเจริญมรณานุสติ

- รากเหง้าด้านภูมิปัญญา ฝีมือ และการสร้างสรรค์ผลงานประณีตศิลป์

เครื่องประดับไทยที่เกี่ยวข้องกับความตาย

- ตัวอย่างรูปแบบที่ยังปรากฏอยู่ของผลงานเครื่องประดับที่เกี่ยวข้องกับความตายของประเทศต่างๆทั่วโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. วิจัยการพัฒนาต้นแบบเครื่องประดับมรดกานุสติ

- กระบวนการออกแบบผลงานเครื่องประดับ โดยการออกแบบแนวความคิดและสุนทรียภาพของผลงานเครื่องประดับ **“มุ่งเน้นการใช้ทฤษฎีทางทัศนศิลป์¹⁰”** เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบที่สวยงาม กลมกลืน มีเอกภาพ สามารถสะท้อนคติธรรมเรื่องการระลึกถึงความตาย

- การปฏิบัติงานตามกระบวนการออกแบบนั้นคำนึงถึง **“การแสดงออกถึงความคิดในการออกแบบด้วยทัศนธาตุ¹¹”** เป็นการนำเสนอความหลากหลายเชิงปริมาณในส่วนของรูปแบบเครื่องประดับ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาผลงานให้ดีขึ้นต่อเนื่องและสามารถคัดเลือกรูปแบบที่มีความเหมาะสมที่สุดกับปรัชญาพุทธศาสนา

- การผลิตต้นแบบเครื่องประดับ ด้วยการประยุกต์เทคนิคประณีตศิลป์เครื่องประดับไทย เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของเครื่องประดับไทยร่วมสมัย

- แสดงผลลัพธ์ที่เป็นมิติทางสุนทรียะของเครื่องประดับ โดยวิเคราะห์จากการนำเสนอผลงานในรูปแบบต่างๆ อาทิ การจัดชุดผลงาน (Collections) การออกแบบเครื่องประดับที่แสดงออกถึงสุนทรียธรรม หรือการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ต้นแบบเครื่องประดับ พร้อมสำรวจและรวบรวมความสนใจ ความต้องการ และแนวทางความเป็นไปได้ของเครื่องประดับมรดกานุสติในอนาคต

- บทสรุปความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบใหม่ของเครื่องประดับมรดกานุสติ โดยสนับสนุนการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม

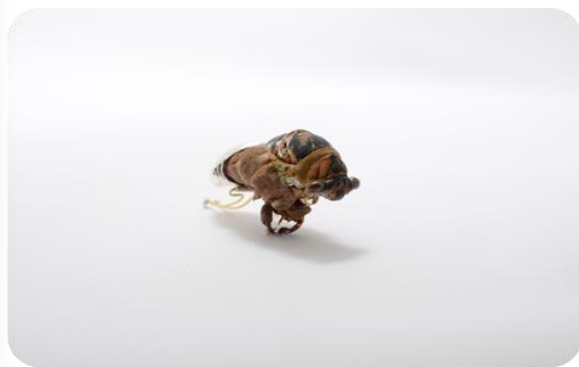
---

¹⁰ **ทัศนศิลป์** คือ กระบวนการถ่ายทอดผลงานทางศิลปะ เป็นการแสดงออกถึงความคิด หรือจินตนาการมีระบบระเบียบเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้มีประสิทธิภาพสวยงาม และมีการปฏิบัติงานตามแผน

¹¹ **ทัศนธาตุ** หมายถึง ส่วนประกอบของศิลปะที่มองเห็นได้ มีลักษณะเฉพาะ สามารถนำมาใช้ในการออกแบบเพื่อให้เกิดความงดงาม ได้แก่ จุด เป็นต้นกำเนิดของเส้น รูปร่าง รูปทรง แสงเงา พื้นผิว ฯลฯ เช่น นำจุดมาวางเรียงต่อกันจะเกิดเป็นเส้นและการนำจุดมาวางให้เหมาะสม ก็จะเกิดเป็นรูปร่าง รูปทรงและลักษณะผิวได้

ผล/สรุปผลการวิจัย

1. ด้านวิชาการ ผลงานวิจัย “เครื่องประดับแห่งการเจริญมรณานุสติ” จำนวน 1 ฉบับ: ผลงานวิจัยสามารถบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ด้านการปรัชญาพุทธศาสนาและสุนทรียศาสตร์
- 2 ด้านการสร้างสรรค์: ต้นแบบเครื่องประดับจำนวน 4 ชุด: องค์ความรู้ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ “สุนทรียธรรมของเครื่องประดับ” ที่ส่งเสริมการสร้างกระบวนการทัศนใหม่และการดำเนินงานด้วยการอาศัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีสติและไม่ประมาท

ภาพที่ 1 (ซ้าย) เครื่องประดับจับสติ

ภาพที่ 2 (ขวา) เข็มกลัดจิ้งจันช่วงกำลังลอกคราบแต่จับชีวิตเสียก่อน

ภาพที่ 3 เครื่องประดับกระดาษ

ภาพที่ 4 เข็มกลัดเซ่นนั่นเอง

อภิปรายผล

อาจกล่าวได้ว่าการระลึกถึงความตายเป็นหนึ่งในสี่ธาตุญาณของมนุษย์ทุกชาติพันธุ์ นับตั้งแต่การนับถือผีจนถึงกรอบคิดทางศาสนา ในพุทธศาสนาแบบเถรวาทการระลึกถึงความตาย

มุ่งเน้นที่การเตรียมพร้อมของจิตใจและการเตือนสติให้พิจารณาเรื่องความตายด้วยข้อเท็จจริง ด้วยความไม่ประมาท กล่าวคือเป็นการวิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นจากความผันแปรและไม่สามารถบังคับได้ของร่างกาย การเกิดแห่งความทุกข์และการสิ้นสุดลงของความทุกข์ในช่วงหนึ่ง ของชีวิต ผ่านการกระทำและความเจ็บป่วยทางร่างกายอันเป็นรูปและนาม คือความรู้สึกลงทางจิตใจที่ผ่านผัสสะทั้งหลายซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติที่ขับเคลื่อนตามกาลเวลา ในที่ฆนิกาย มหาวรรค มหาสติ ปัญญาสูตร ขยายความว่า

“มรณะ เป็นอย่างไร คือ ความจืด ความเคลื่อนไหว ความทำลายไป ความหายไป ความตายกล่าวคือการทำกาละ ความแตกแห่งขันธ ความทอดทิ้งร่างกาย ความขาดสูญชีวิตอินทรีย์ ในหมู่มสัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ ฤิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า มรณะ”¹²

ในแง่ประวัติศาสตร์ กลุ่มเครื่องประดับที่มีความเกี่ยวข้องกับการตาย มีเป้าหมายให้ผู้สวมใส่ระลึกถึงการดับสูญ การจากพราก หรือเครื่องประดับเพื่อการเจริญมรณานุสติ อันมีมาช้านาน ดังตัวอย่าง เครื่องประดับในยุคเรเนสซองค์ เช่น จี้รูปโครงกระดูกทำจากทองคำลงยาสี จากอารามทอร์ (Tor Abbey) ใช้เป็นเครื่องเตือนจิตใจว่าชีวิตมนุษย์นั้นไม่เที่ยง¹³ หรือผลงานการออกแบบแหวนช่วงก่อนกลางศตวรรษที่ 17 ไม่ปรากฏชื่อผู้ออกแบบ ที่มีการแกะสลักบริเวณบ่าแหวนถึงเรื่องราวของความรักและความตาย ยอดแหวนนั้นเป็นหินหรืออัญมณีทั้งแบบที่เจียรอัญมณีเป็นรูปร่างต่าง ๆ¹⁴ หรือในช่วงทศวรรษที่ 1860 ยุคสมัยที่มีการออกแบบเครื่องประดับและข้าวของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับความตายอย่างซับซ้อนและชัดเจนมากขึ้น¹⁵ แม้หม้ายต้องสวมชุดดำตลอดหนึ่งปีกับอีกหนึ่งวัน หลังจากสามีของเธอเสียชีวิตไป และสวมเครื่องประดับสีดำพื้นผิวด้านด้วยปริมาณน้อยชิ้นที่สุด จากนั้นแล้วจึงค่อยๆ กลับมาสวมเครื่องประดับเพชร มุก หรืออัญมณีสีอื่นได้ในที่สุด แม้หม้ายบางคนไม่กลับมาใส่เครื่องประดับที่มีสีอื่นอีกเลยตามแบบอย่างพระราชินีวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งพระองค์ทรงโศกเศร้ากับการสวรรคตของพระสวามี (เจ้าชายอัลเบิร์ต) และแม้กระทั่ง เครื่องประดับไทย เช่น การสวมใส่ตะกรุด ที่แม้จะเป็นเครื่องรางที่เสริมสร้างความขลังและศักดิ์สิทธิ์แก่ผู้สวมใส่ แต่

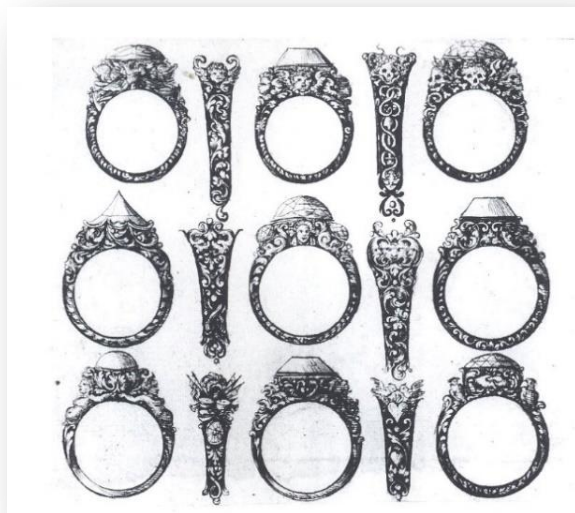
¹² สุภีร์ ทุมทอง, **มรณสติในพระไตรปิฎก** (กรุงเทพฯ; หจก.ภาพพิมพ์, 2555), 14.

¹³ Clare Phillips, **Jewellery from Antiquity to the Present** (New York; World of Art, 1997), 81.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 100.

¹⁵ www.historicnewengland.org/collections-archives-exhibition เข้าถึง 26 มกราคม 2559

อีกความหมายแฝง คือ การให้ผู้สวมใส่พึงระลึกอยู่ในความไม่ประมาทและระมัดระวังตนเองในการดำรงชีวิต ส่วนใหญ่ตะกรุดทำจากโลหะแผ่นบางที่ลงอักขระคาถาอาคม บางครั้งตะกรุดอาจทำมาจากชิ้นส่วนหรืออวัยวะของบุคคลอันเป็นที่รัก ที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว

ภาพที่ 5 (ซ้าย) จี๊รูปโครงกระตุกทำจากทองคำเคลือบ ยุครเนสของค์

ที่มา : Jewellery from Antiquity to the Present

ภาพที่ 6 (ขวา) แหวนช่วงก่อนกลางศตวรรษที่ 17 แกะสลักบริเวณบ่าแหวนมีทั้งเรื่องความรักและความตาย

ที่มา : เรื่องเดียวกัน

โครงการศึกษาและวิจัยเพื่อสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับนี้สามารถบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์และหลักคำสอนปรัชญาของพุทธศาสนาเกี่ยวกับ “การเจริญมรณานุสติ” อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาวพุทธ จัดว่าเป็นกรรมฐานหนึ่งในสี่สิบ ด้วยการพิจารณาการเสื่อมสลายลงของวัฏจักรชีวิต หรือวัสดุ เช่นเดียวกับเครื่องประดับที่แม้จะสร้างด้วยความประณีตจากวัสดุมีค่า เมื่อผ่านกาลเวลาและการสวมใส่เป็นเวลานาน หรือการเปลี่ยนผ่านจากรุ่นสู่รุ่น เครื่องประดับนั้นย่อมแสดงความเสื่อมและความผันแปร สะท้อนความไม่สมบูรณ์และร่องรอยที่เกิดจากการดำเนินชีวิต อันเป็นคุณค่าของวัตถุที่ควรระลึกและเตือนสติให้กับมนุษย์อยู่เสมอ กระบวนการการสร้างเครื่องประดับส่งผลลัพธ์ดังกล่าวสู่โลกใบนี้ในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ตระหนักถึงความไม่แน่นอน โดยสร้างความเชื่อมโยง ศึกษา วิเคราะห์สภาวะและตำแหน่งของร่างกายมนุษย์ที่แสดงถึงองค์ความรู้ด้านการออกแบบเครื่องประดับ ในฐานะวัตถุเพื่อการส่งเสริมการปฏิบัติการเจริญมรณานุสติ เนื่องจากมรณสติในพระพุทธศาสนาจะต้องมีสองส่วน เพียงแค่การระลึกถึงความตายอย่างเดียว ยังไม่ใช่มรณสติที่

สมบูรณ์ จะต้องโยงมาสู่การปฏิบัติ หรือใช้ความจริงของชีวิตนั้น เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ ทั้งทำความดีและฝึกใจให้เรียนรู้ที่จะปล่อยวาง

ต้นแบบเครื่องประดับแสดงถึงองค์ความรู้ด้านการออกแบบ ที่ส่งเสริมการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่และการดำเนินงานด้วยการอาศัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต อย่างมีสติและไม่ประมาท เครื่องประดับที่สร้างจากกระดาษเป็นวัสดุมีค่าด้วยกระดาษตามพิธีกรรม ความเชื่อในเรื่องความตาย รูปร่างรูปทรงของเครื่องประดับกระดาษยังเป็นการสะท้อนกรรมวิธีการ พับกระดาษในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนเพื่อเป็นตัวแทนการส่งต่อวัตถุมีค่าจากปัจจุบันไปสู่ สภาวะหลังความตาย ซึ่งในที่สุดแล้วการหมดสิ้นไปของรูปร่างรูปทรงอันเกิดจากการเผาเครื่อง กระดาษเหล่านี้ คือการแสดงออกซึ่งความไม่มี ความเสื่อมสลายไปของความตายนั่นเอง

นอกจากนี้เครื่องประดับยังสามารถสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน ก่อให้เกิดการ เตรียมสภาวะจิตใจที่จะพบเพื่อจากลา เข้าใจสัจธรรมของกาลเวลา เมื่อมีสุขย่อมมีทุกข์ วัฏจักรของ สิ่งมีชีวิต การเปลี่ยนแปลงของสภาวะเป็นเรื่องปกติ สะท้อนและตระหนักถึงสัจธรรมการดำรงชีวิต ระลึกถึงความตายโดยไม่ประมาท แก่ผู้ที่ได้สัมผัสทั้งด้วยการมองเห็นและตัวผู้สวมใส่เอง ผ่าน กรณีศึกษาหลักมรณานุสติ

ข้อเสนอแนะ

ความเข้าใจและตระหนักถึงธรรมชาติของมนุษย์ผ่านการเปลี่ยนแปลงอันได้แก่การเกิด ความ เจ็บป่วย และการตาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะจัดการกับความทุกข์และควบคุมให้อยู่ในภาวะที่ สอดคล้องกับวิถีชีวิต แม้ว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าจะมุ่งเน้นที่ความไม่มีในสรรพสิ่ง แต่ในอีก หลายหลายความเชื่อต่างเรียนรู้ธรรมชาติของชีวิตผ่านพิธีกรรมและการสักการะด้วยวัตถุและ เครื่องประดับเพื่อการเข้าใจถึงความตาย อันเป็นแนวคิดในการสร้างหนทางสู่ความสงบทางจิตจาก การพิจารณาความตายและการสูญเสีย พิธีกรรมการแสดงความเคารพต่อความตายในหลาย วัฒนธรรมจากอดีตล้วนสืบทอดแนวคิดในการดำรงชีวิตให้กับมนุษย์ในรุ่นต่อไปอย่างมีสติ

พุทธทาส ภิกขุ กล่าวว่า “พึงใช้ เช่นนั้นเอง ดุจพระเครื่อง”¹⁶ แนวความคิดนี้แสดงออกถึง บริบทของศาสนิกชนคนไทย ที่มีกนิยมชมชอบที่จะใช้พระเครื่องเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเชื่อว่า

¹⁶ พุทธทาส ภิกขุ. เช่นนั้นเอง (พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2531), 3.

จะสามารถปกป้องภัยอันตราย รวมถึงคุ้มครองจากความชั่วร้ายในรูปแบบต่างๆ การแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุนามธรรมของพระเครื่องที่ส่งผลต่อด้านจิตวิญญาณนามธรรมของผู้สวมใส่ อีกทั้งสัญญาณของมนุษย์มีความรู้สึกผูกพันกับสถานะแวดล้อมที่มองเห็น สัมผัสได้ทันที เครื่องประดับที่แสดงออกถึงแนวความคิดนี้ในบริบทชีวิตผู้คนในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนปัจจัยรู้เป็น อยู่เป็น อย่างสงบสุขในสังคม จากสิ่งเหล่านั้นเอง บทบาทของเครื่องประดับชุดนี้ส่งผลให้มนุษย์ตระหนักถึงความหมายของความทุกข์ที่ได้พบ เข้าใจในสถานะของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ได้อย่างมีสติ เข้าใจได้อย่างง่าย รับรู้สถานะการเปลี่ยนแปลงของวัตถุที่ผุกร่อนตามกาลเวลา ไม่ว่าสิ่งไหนก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงความเสื่อมสลาย ไม่มีอะไรตั้งอยู่นิรันดร์

สรุปได้ว่าเครื่องประดับชุดนี้ สร้างขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลประโยชน์ทางการศึกษา ในวิธีการเรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ ด้วยรูปลักษณ์ที่แฝงกุศโลบายนี้สามารถฝึกฝนกระบวนการทัศนรวมถึงจิตใจของผู้สวมใส่ ดุจเดียวกับเครื่องประดับเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีความงดงามที่แท้จริงบ่งบอกนัยยะที่เป็นสุนทรียธรรม อันสร้างเสริมความเข้าใจความจริงที่ชีวิตมีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ไม่มีสิ่งใดเป็นของเรา ไม่มีสิ่งใดคงทนถาวร และมีความเปื่อยยุ่ย ผุพัง ฉีกขาด เสื่อมสลาย การไม่สามารถบังคับบัญชาให้วัสดุเป็นไปตามความปรารถนาเช่นนี้ สะท้อนภาพของเวลาอันเป็นกฎแห่งความแปรเปลี่ยน อันสืบเนื่องมาจากสาระความรู้ความเป็นมาของเครื่องประดับ ที่สะท้อนอดีตและการยอมรับผ่านการรับรู้ทั้งทางสุนทรียะ ประโยชน์ใช้สอย สอดคล้องกับบริบทและชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบันนั่นเอง

บรรณานุกรม

- นางนุช สิงหเดชะ, ผู้แปล. **พลิกประวัติศาสตร์เส้นทางสายไหม** กรุงเทพมหานคร; มติชน, 2557.
- พุทธทาส ภิกขุ, **เข่นั่นเอง** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร; สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2531.
- ไพโรจน์ ชมูณี, บรรยายการสอนวิชา **สุนทรียศาสตร์** (กรุงเทพ; คณะมัณฑนศิลป์), 2537.
- วรณรัตน์ ตั้งเจริญ, **ศิลปะเครื่องประดับ** (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร; วัฒนวิทย์, 2526.
- วิสาโล, **มรณานุสติ** เข้าถึง 13 มีนาคม 2559.
<http://www.visalo.org/article/D_MoranaSati.html >
- สุภีร์ ทุมทอง, **มรณสติในพระไตรปิฎก** กรุงเทพมหานคร; หจก.ภาพพิมพ์, 2555.
- อาศิรา พนาราม, “กงเต็ก” พิธีกรรมเชื่อมความตายและคนเป็น”, **TCDC online** (11 กย. 2553), เข้าถึง 13 มีนาคม 2559. <<http://www.tcdc.or.th/articles/others/14952/#-กงเต็ก-พิธีกรรมเชื่อมความตายและคนเป็น>>
- Bronwyn, C. **Costume & Fashion** (London; Hamlyn), 2000
- Clayton, P. A. **Chronicle of the Pharaohs: The Reign-by-Reign Record of the Rulers and Dynasties of Ancient Egypt**. (London; Thames & Hudson Ltd), 2006
- Good News Translation, **พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ ; สมาคมพระคริสตธรรมไทย.
- Hadingham, E. "The Mummies of Xinjiang", **Discover** (April 1 1994), เข้าถึง 14 เมษายน 2559. <<http://discovermagazine.com/1994/apr/themummiesofxinj359>>
- Mata. “18 ปี ชีวิตจี้กั๊นกับการได้ขับขานเสียงเพลงแห่งป่า”, เข้าถึง 14 เมษายน 2559.
<<http://board.postjung.com/688020.html> >
- Nehama, S. **Hair Buckle / Garter Pendant**, เข้าถึง 14 เมษายน 2559.
<<http://artofmourning.com/2016/05/30/hairwork-buckle-garter-pendant>>
- Phillips, C. **Jewellery from Antiquity to the Present** (New York; World of Art), 1997
- Richter, A. **The Jewelry of Southeast Asia** (London; Thames & Hudson Ltd), 2000
- Thuiller, J. **History of Art** (France; Editions Flammarion), 2002
- Untracht, O. **Jewelry: Concepts and Technology**, Robert Hale ; London, 1985.
- <http://www.civicesgroup.com> exhibition เข้าถึง 20 มกราคม 2559.

- <http://www.historicnewengland.org/collections-archives-exhibition> เข้าถึง 20 มกราคม 2559.
- <https://th.wikipedia.org/wiki/แหล่งโบราณคดีบ้านโนนวัต> เข้าถึง 11 มกราคม 2559.